

ПОДАТКИ, ЯК ОДИН З НАЙВАЖЛИВІШИХ ІНСТРУМЕНТІВ КОНВЕРГЕНЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ КРАЇНИ

РОПОТАН І. В.

кандидат економічних наук

доцент кафедри фінансового менеджменту та фондового ринку

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

Як показує досвід інших країн, не існує єдиної ідеальної моделі механізму фінансової конвергенції регіонального розвитку, прийнятної для усіх країн. Конкретні механізми фінансового вирівнювання будуються виходячи з рівня децентралізації бюджетно-податкової системи, обсягу повноважень місцевих органів влади, політичного вибору між ефективністю та рівністю [1, с. 9], глибини та масштабів міжрегіональних асиметрій.

Орієнтуючись на досвід високорозвинених країн, які застосовують трансфертні інструменти фінансової конвергенції, основним чином для фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів України застосовуються інструменти міжбюджетної підтримки – міжбюджетні трансферти – кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого [2].

Загалом у світовій практиці використовуються різноманітні інструменти фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів країни: податкові, міжбюджетної підтримки та дольової участі.

Податки, їх склад та розподіл за рівнями бюджетної системи є важливим інструментом конвергенції сталого розвитку.

Загальнодержавних податків та зборів є значно більше кількісно, відповідно, акумулюватися вони можуть також у більших сумах, адже податкова база їх нарахування значно ширша.

З метою підтримки місцевих бюджетів, в Україні запроваджено практику перерозподілу частини загальнодержавних податків та зборів за рівнями бюджетної системи. Протягом незалежності України відбувались зміни норм

відрахувань від загальнодержавних податків і зборів, що передаються з державного до місцевих бюджетів України. Спостерігаються невтішні тенденції розподілу загальнодержавних податків і зборів, більшість з яких акумулюється у загальному фонді Державного бюджету України.

Фактично, основним джерелом наповнення місцевих бюджетів є податок на доходи фізичних осіб, який стовідсотково зараховується у місцеві бюджети.

Така ситуація призводить до того, що у структурі доходів місцевих бюджетів, до 50 % займають трансферти з Державного бюджету України. Це свідчить про високий рівень централізації бюджетної системи та низький рівень їх фінансової автономії. В результаті за такого підходу держава визначає хід бюджетного процесу у регіонах, заперечуючи фінансову автономію місцевих органів влади. В результаті на місцевому рівні органи влади виконують лише формальне управління регіоном через недосконалий розподіл функціональних обов'язків між ланками державного управління. При цьому не відбувається і зацікавлення регіонів у нарощенні власної фінансової бази. Існує декілька альтернативних варіантів покращення ситуації, що складається. Перший полягає у зміні пропорцій розподілу загальнодержавних податків за рівнями бюджетної системи, адже дотаційність місцевих бюджетів у деякій мірі є штучною через існуючу систему зарахування податків до різних рівнів бюджетів. Зокрема, кошти, що вилучені з місцевих бюджетів та зараховуються до Державного бюджету, потім частково повертаються у вигляді трансфертів.

На думку більшості дослідників, основним загальнодержавним податком при цьому є податок на прибуток підприємств. Податок на прибуток є специфічним податком, величина накопичення якого у значній мірі залежить від рівня зацікавленості у цьому і місцевих підприємницьких структур, і місцевих органів влади. За допомогою методів економіко-математичного моделювання, можна здійснити розрахунок залежності частки трансфертів у структурі доходів місцевих бюджетів від нормативів розподілу податку на прибуток за рівнями бюджетної системи (табл. 1).

Таким чином, проведені розрахунки показали, що при збільшенні частки спрямування податку на прибуток у місцеві бюджети, обсяг трансфертів зменшується, що свідчить про доцільність такого перерозподілу в Україні.

Таблиця 1

Залежність частки трансфертів у структурі доходів місцевих бюджетів від нормативів розподілу податку на прибуток за рівнями бюджетної системи

Нормативи розподілу податку на прибуток за рівнями бюджетної системи		Частка трансфертів у структурі місцевих бюджетів, %
Державний бюджет	Місцеві бюджети	
100 %	0 %	56,00
90 %	10 %	50,40
80 %	20 %	44,80
70 %	30 %	39,20
60 %	40 %	33,60
50 %	50 %	28,00
40 %	60 %	22,40
30 %	70 %	16,80
20 %	80 %	11,20
10 %	90 %	5,60
0 %	100 %	0,00

Удосконалення на практиці перерозподільчих процесів дозволить підвищити рівень фінансової автономії регіонів та забезпечити вищий рівень ефективності витрачання бюджетних коштів шляхом посилення контролю зі сторони як місцевих органів влади, так і громадськості за їх цим процесом. Такий же вплив на рівень трансфертів спостерігатиметься і щодо інших загальнодержавних податків, які на сьогодні акумулюються у Державному бюджеті України.

Література:

1. Напрямки вдосконалення міжбюджетних відносин : Звіт, підготовлений для Світового банку. – К., 2003. – 69 с.
2. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – №50-51. – с. 572. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.